

DÉJÀ VU PRSTENCE KOLEM PRAHY

Zachrání svazkové školy problémy s nedostatkem míst v základkách?

Zdá se, že regionů, v nichž výrazně chybějí místa v základních školách (a nejen v nich), přibývá. Co s tím? Hledat prostory, kde se dá aspoň jakž takž učit, vzít jako nouzovku kontejnery, nebo rovnou postavit novou školu? Problematikou se zabýval na půdě Poslanecké sněmovny také seminář s názvem *Jak se v Česku staví školy a co zlepšit*.

Na jednom místě se sešli lidé různých profesí, kteří se na vzniku nových školních budov nějakým způsobem podílejí. Vedle poslanců také zástupci ministerstva školství, starostové, architekti, pedagogové, manažeři... Ti, kteří mají s výstavbou nových škol zkušenosti, i ti, kteří na ně teprve čekají.

Počáteční impulz

Zmíněný seminář svolala poslankyně Věra Kovářová, která se problematikou kapacit základních škol zabývá téměř dvacet let. „Žiji v obci, která měla v roce 2007–2008 v prvostupňové škole asi jen sedmnáct žáků. Z územního plánu, územních rozhodnutí a stavebních povolení však bylo zřejmé, že do deseti let budeme potřebovat školu pro 600 žáků. Což se v podstatě potvrdilo.“

Téma nedostatečné kapacity základních škol řešíme společně s kolegy z podobných obcí okolo Prahy celou dobu. Problém spočívá v tom, že naše obce a města jsou většinou relativně malá, finanční prostředky na výstavbu tak velké školy jim na pokrytí potřebných nákladů prostě nestačí.“

Tehdy se obce v prstenci kolem Prahy spojily a na základě argumenty podložených dat vyvinuly iniciativu, která pomohla alespoň některým místům. Především těm, která už byla na stavbu nebo aspoň na přípravu školy připravená.

„Začínali jsme v roce 2013, kdy se podařilo prosadit dotační titul na výstavbu škol na ministerstvu financí. Jenže peníze nestačily. Díky aktivitám našich starostů, například tehdejšího starosty Psár Milana Váchy, a také paní ministryně Kateřiny Valachové se podařilo zřídit velký dotační titul na konkrétní školy. Tehdy se náklady pohybovaly kolem půl miliardy korun, dnes už je na školu s počtem 800 žáků třeba víc než miliarda.“

Časem se podařilo postavit nové budovy v Chýni, v Psárech, v Jesenicích... V dalších obcích přišla na řadu přístavba a dostavba.

Starosta obce Louňovice a předseda svazku LOŠBATES Josef Řehák

Každé dítě, které získalo ve škole místo, byla výhra.

Zdaleka nejen hlavní město a okolí

Problém nastal všude, kde se rozběhla stavba domů ve velkém. Nikde nebyla povinnost počítat s tím, že noví obyvatelé budou potřebovat některé služby, zdravotnictví a samozřejmě školy. Snad jen na počet parkovacích míst bylo třeba myslet. Tak se stalo, že některé obce byly „postíženy rozvojem“ bytové výstavby – ať už ve velkých bytových domech nebo v rodinných vilách. Po školách byla najednou obrovská šláňka.

„Byla tak velká, že se v místech s nedostatečnou kapacitou škol ukázaly navrhované projekty na nové školní budovy jako neufinancovatelné,“ říká Věra Kovářová.

Jenže dnes už to není jenom hlavní město a jeho okolí – Praha-západ a Praha-východ. Jsou to v podstatě celé střední Čechy. Následuje Jihomoravský, Jihočeský a Plzeňský kraj a pak různé regiony, kde se boom dětí školou povinných objevil. Všude nebudou zapotřebí zcela nové ško-

ly, někde možná vystačí s přístavbou těch stávajících, ale i ta bude vyžadovat nemalé finance. Většinou je to v obcích, které mají dobré dopravní spojení s blízkým větším městem.

„Hodně jezdím po celé republice, takže vidím, že problémy už mají nejen krajská města, ale i ta okresní. Informace, které

jsem získala, a zkušeností lidí v různých regionech mě přivedly k tomu, že je třeba dát dohromady a pak využívat jako inspiraci příklady dobré praxe, které už známe, ale i varování příkladů špatné praxe.“

Postupně se vylupovaly momenty, které je třeba včas ohlídat, pokud přijde na pořad dne stavba nové školy. „Byla to například otázka, jestli při projektování jít nebo nejit cestou architektonické soutěže. Ukazuje se, že to je to nejlepší řešení. Dnes se na výstavbu školních budov zaměřuje řada architektonických ateliérů. I ty, které hned neuspějí, se každou účastí v soutěži obohacují. Seznamují se do větší hloubky s filozofií vzdělávání, zlepšují se jejich znalosti o tom, jak škola funguje, co nezbytně potřebuje i jaký bonus by uvítala.“

Získat nadhled

Mladí lidé se čím dál častěji stěhují na venkov, zejména z finančních důvodů. Podstatné je však pro ně dobré dopravní spojení i blízka škola.

„Dnes není snadné pořídit si už pozemek, natož postavit si dům. Developeři to dobře vědí a tak není výjimkou, že i v malých

Stavební pozemek

Foto autorů

„V domluvě je opravdu základ a domluva samozřejmě není jednoduchá,“ souhlasí Věra Kovářová a připomíná nejčastější kameny neshod. „Budova se staví na pozemku jedné obce. Dotační tituly podpořené financemi pod záštitou ministerstva školství jdou na svazek. To ovšem není jediné, co je třeba zařídit, a prostředky, které je na to třeba vynaložit, jsou nemalé. O ty už musí žádat obec, na jejímž pozemku je škola postavena. Pak samozřejmě záleží na tom, jak se zástupci obcí spojených do jednoho svazku domluví. Zda se vůbec domluví. Například kolik bude kdo a jakým dílem a jakým způsobem přispívat. Někde je to jednodušší, ale snadné to není nikdy.“

obcích vznikají projekty na stavbu třeba i stovky domů. Což při migraci, která je v současné době absolutně nadstandardní, to pak působí obcím nemalé problémy,“ konstatuje Věra Kovářová. „Projevilo se to právě ve středních Čechách. Na první pohled je vidět jen to, že se obec rozrostla. Když si po pár letech zastupitelé uvědomí, že mají nedostatečnou mateřskou školu, že jim chybějí místa ve škole základní, může být pozdě.“

Je dobře, že se obce snaží, aby se děti jejich občanů mohly učit v moderní škole. Všechno však nespočívá jen na jejich aktivitě, důležitá je také spolupráce ředitelů škol se zřizovatelem.

Navštívila jsem Předklášteří nedaleko Tišnova, kde se spojuje čtrnáct obcí, aby vytvořily svazkovou školu Venkov. Také ve Slavkově u Brna by měla vyrůst velká Svazková škola Dr. Václava Kounice. Další svazková škola LOŠBATES se připravuje v Louňovicích nedaleko Prahy.

Seminářem jsme chtěli upozornit i na to, že je potřeba sledovat nejen jednotlivé obce, ale také region jako celek. Jedině tak je možné zabránit tomu, co se dělo v posledních letech ve středních Čechách. Zároveň je nutné zdůrazňovat, že je jisté důležité mít na pohled hezkou školu, ale 'hezká' by měla být i zevnitř. Funkční, účelná, prostě důstojná škola pro 21. století.“

Jeden příklad za všechny

Na semináři zaznělo také připomenutí, že dobrá škola je vlastně pomocníkem pro budování komunity dané obce. Neslouží přece jenom žákům...

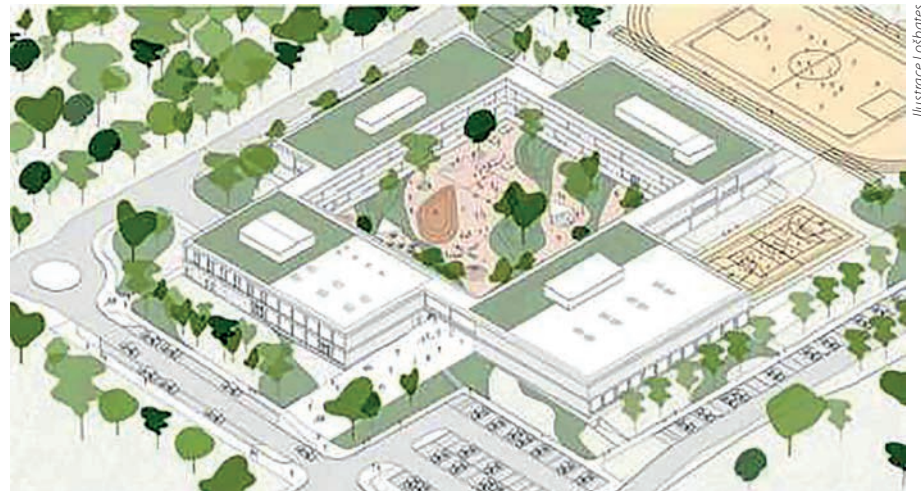
„Můžu to doložit příkladem obce, v níž bydlím,“ připomíná Věra Kovářová. „Právě díky nové škole se klima Chýně hodně proměnilo. Než se škola postavila, žilo v obci přibližně 600 starousedlíků. Díky nové výstavbě má dnes téměř 5000 obyvatel. Možná i víc, protože řada jich není přihlášená. Chýně najednou jako mávnutím kouzelného proutku neuvěřitelně ožila.“

Nová škola pro 540 žáků zahájila svoji činnost v roce 2017, o rok později se otevírala tělocvična. Tenkrát se zdálo, že je až nepoměrně velká, ale časem se ukázalo, že je

to tak akorát. Neslouží jenom dětem, ale je tady pro sportovce všeho druhu, pořádají se v ní nejrůznější společenské akce.“

Mimochodem škola je opravdu hezká zvenčí i zevnitř. Moderní, funkční. Ale už zase nestačí.

„Přestala stačit téměř okamžitě, a to do ní chodí jen děti z Chýně. V současné škole je několik tříd pro celkem sto dětí umístěno také ve staré školní budově. Navíc mám pocit, že připravují ještě nějaké kontejnerové stavby.“

Ilustrace Lošbates

Ale stavět se bude muset znovu. Tentokrát to bude svazková škola pro cca 800 žáků. Z jedné třetiny ji budou navštěvovat děti ze sousední Hostivice, s níž tvoříme za tím účelem svazek, dvě třetiny zaujmou děti z Chýně. Odjinud už do ní žáci nepijdou.

Ještě musím zdůraznit, že naše stávající škola má výborného ředitele. Že ji dobře vede, poznáte i podle toho, že do ní děti rády chodí. A také podle toho, že jsou při přestupu na střední školy vesměs úspěšné.“

Úskalí svazkových škol

Někdy je to se svazovými školami složité. Znam příklady, kde to klapne ke spokojenosti všech. Ale také opačné, kde jsou pedagogové nešťastní, protože se v mezích obce rozkmotřily. Záleží na lidech, na tom, do jaké míry jsou ochotni a schopni se domluvit.

Svazkovou školu Chýně-Hostivice tvoří jen dvě obce a velmi dobře spolu kooperují. Spolupráce obou starostek – Anny Chvojkové i Kláry Čáповé – je vynikající. Takhle když se k tomu stavěli všude!

Ve zmíněném Předklášteří, kde by se mělo do jednoho svazku spojit čtrnáct malinkých obcí, mají do začátku horší podmínky. S dofinancováním příspěvku do svazku by mohli mít velký problém. Také čím víc obcí a jejich zastupitelů je do svazku zapojeno, tím hůř se hledá konsenzus. Každý může mít o spolupráci jiné představy,

i když cíl mají společný. Starosta obce Železná Radomír Pavlíček, který je zároveň předsedou svazku Venkov, přiznal, že svazek je pro ně jediné východisko. Jasně si spočítal, že by nikdy nepostavili školu v takové kvalitě, jaká je dnes zapotřebí. Naštěstí všechny sdružené obce pochopily, že svazková škola je dobré řešení.“

Ještě jeden otazník

„Je škoda, že občas zapomínáme na to, že škola potřebuje mít pro svoji práci dobré podmínky. Dobrá škola znamená, že budeme mít vzdělané děti. Začátek je už v kvalitní mateřské škole, která připravuje děti na vstup do školy základní, v níž každé dítě může být úspěšné. Ve školách je naše budoucnost.“

Svatá pravda. Tahle slova by se měla tesat do kamene. Jenže... Z médií jsme dnes a denně bombardováni tím, jak těžká je fi- ▶

► nanční situace státu. Budeme mít na financování byť určitého omezeného množství svazkových škol dostatek prostředků?

„Předpokládám, že ano,“ je přesvědčená Věra Kovářová. „Nedovedu si představit, že by to bylo jinak. Kvalitní školství potřebuje dobré podmínky a to znamená nejen kvalitní školní budovy, ale také kvalitní vzdělávání v nich. To je přece základ pro dobrý rozvoj našeho státu.“

Musím přiznat, že každá koruna pro školství je vybojována poměrně těžce. Přesvědčila jsem se o tom teď při financování několika škol, které jsou zařazeny v dotačním titulu Prstenek II. Až příliš se spekovalo o tom, jestli jsou školy postavené dostatečně efektivně. Ale hledáme-li školy 21. století, vyplatí se nějakou korunu přidat. Nehledě na to, že ceny narůstají. Škola, kterou Chýně postavila v roce 2017 za 280 milionů, by dneska stála 800 milionů.

Jsem ráda, že se nám podařilo vybojovat odpovídající částku na jednoho žáka, od níž se odvíjejí náklady na celou školu. Nebylo to snadné, ale podařilo se. Teď jen doufám, že trend bude pokračovat. Že nejen ministerstvo školství, ale i ministerstvo financí pochopí, že škola je nejen základ života, ale také základ státu.“

Návštěva v Louňovicích

Prstenek kolem Prahy je navzdory přístavbám i stavbám některých škol stále v minusu, pokud jde o počet míst pro žáky základních škol. Stávající budovy praskají ve švech, přesto je stále víc rodičů nešťastných, že pro svého potomka nemůžou sehnat místo. Stejně citlivě to vnímají mnohé obce. A snaží se. Patří mezi ně také Louňovice, obec v malebném prostředí lesů a rybníků na východ od hlavního města.

„Nedostatek míst v základních školách jsme řešili už někdy v roce 2007–2008, to bylo ještě ve spolupráci se zřizovatelem naší bývalé spádové školy v Mukařově,“ vzpomíná starosta Louňovic Josef Řehák.

Louňovické děti ale nebyly jediné, které do mukařovské základky dojížděly. Když budova tamní školy přestala stačit, došlo v roce 2009 na první kontejnerovou přístavbu čtyř tříd. V roce 2014 se přidaly další kontejnery opět pro čtyři třídy. Pořád to bylo málo. O rok později byla otevřena zděná přístavba.

„V té době už začaly být kvůli přijímání dětí problémy. Bylo nám naznačováno, že už s našimi dalšími dětmi při zápisu nepočítají. Mrzelo nás to, vždyť jsme za posledních roků dali do Mukařova kolem 13 milionů. Nepříjemná situace nás přivedla k tomu, že jsme se začali zajímat o podmínky pro výstavbu školy.“

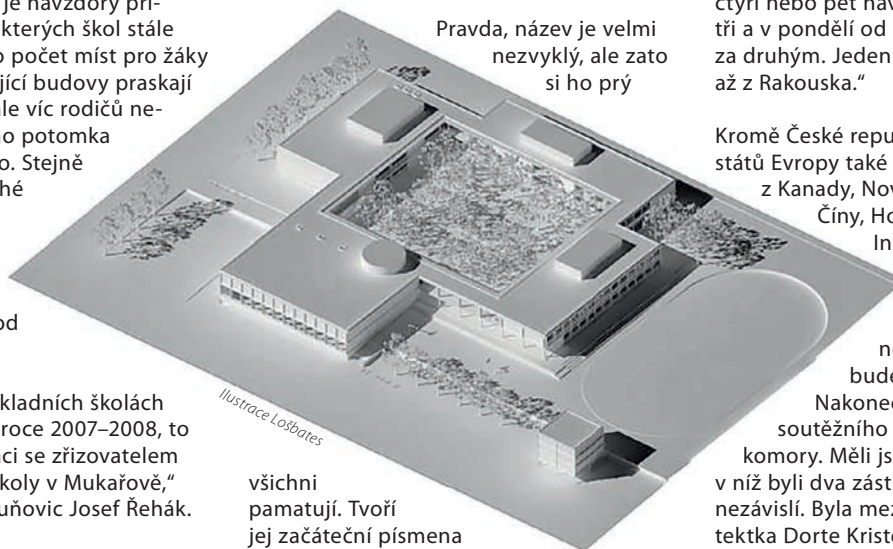
Ilustrace Lošbates

Inspirovali jsme se svazkovou školou v Údolí Desné na Šumpersku, na níž se podílely čtyři obce. Někdy v roce 2014 jsme se tam rozjeli podívat, načerpat zkušenosti, jak taková svazková škola funguje.

Navzdory některým problémům tam škola funguje stále, mají nejen svazkovou základku, ale také mateřinku. Tu u nás nepotřebujeme. Ze čtyř obcí, které jsou v našem svazku, je mateřská škola ve třech.“

Tajemný název LOŠBATES

„Když bylo jasné, že musíme školu postavit, oslovil jsem deset obcí v okolí, které by mohly přicházet v úvahu. Postupně jsme se domlouvali, až se nás pět shodlo na svazku. Tak vznikl LOŠBATES.“

Pravda, název je velmi nezvyklý, ale zato si ho prý

všichni pamatují. Tvoří jej začáteční písmena názvů obcí, které původně svazek zakládaly. **LO**uňovice, **ŠT**íhllice, **BA**bice, **TE**hovec a **S**vojetice.

„Krátko nato, co jsme svazek v červnu 2016 založili, z něj jedna obec – Babice – vystoupila,“ říká Josef Řehák, který je zároveň předsedou svazku LOŠBATES.

Možná bylo dobře, že se rozloučili hned zkraje. Časem by se mohly nesrovnalosti vrstvit, což by svazku určitě neprospívalo.

„Nemohli jsme se shodnout na velikosti školy. Zastupitelé Babic dávali přednost dřevostavbě nebo kontejnerové výstavbě. Když už souhlasili s novostavbou, nechtěli

jít cestou architektonické soutěže. Za vhodnější považovali oslovit studenty, kteří by udělali návrh v rámci seminární práce. Do toho jsme jít nechtěli. Jakmile to bylo možné, vyhlásili jsme architektonickou soutěž.“

Přihlásilo se do ní 124 ateliérů z 38 zemí světa.

„Některé jsme vyloučili, ale zůstalo jich stejně dost – 118.“

Špendlíky zabodnuté do mapy světa, která visí na stěně, znázorňují místa, odkud návrhy přišly.

„Ještě týden před uzávěrkou jsme měli čtyři nebo pět návrhů, o víkendu přišly asi tři a v pondělí od rána jezdil jeden kurýr za druhým. Jeden přijel dokonce osobně až z Rakouska.“

Kromě České republiky a téměř všech států Evropy také z Jižní i Severní Ameriky, z Kanady, Nového Zélandu, z Koreje, Číny, Hongkongu, Singapuru, Indie, z Afriky...

„Přiznám se, že na začátku jsem si vůbec nedovedl představit, jak budeme návrhy hodnotit.“

Nakonec jsme to řešili podle soutěžního řádu architektonické komory. Měli jsme pětičlennou komisi, v níž byli dva zástupci za LOŠBATES a tři nezávislí. Byla mezi nimi dokonce architektka Dorte Kristensen z Nizozemska. Zvítězil návrh kanadské společnosti. Podepsali jsme s ní smlouvu, ale museli si najít autorizovanou českou firmu, která s nimi projekt dopracovává.“

Na kraji lesa

Silnice na Kutnou Horu dělí obec na dvě části. Na té menší, nedaleko silnice, bude škola stát. Na pozemku pod lesem, který patří obci, kolem dokola rodinné domky.

„Zaujala nás koncepce návrhu, autoři jej nazvali Lesní klášter,“ přiznal Josef Řehák.

Svazek musí zřídit také připojovací pruh z hlavní silnice I. třídy, aby měla škola samostatný příjezd. Žáci by měli do školy

jezdit autobusovou linkou. Na zastávku je odtud kousek a autobusy jezdí ve všední den poměrně často. „Až přijde čas, budeme řešit dopravu s krajským úřadem.“

Návrh vypadá zajímavě. Budovy obklopují dvůr se stromy a zelení. Pravda, chvíli potrvá, než pořádně vyrostou, ale pak budou dávat dvoru příjemný stín. Počítá se tady s paralelkami pro 1.–9. ročník, přičemž každá třída má svoji šatnu. Taky školní družina, kuchyňka pro vaření dětí, prostory pro psychologa, logopeda a podobně. Nezbytná je školní kuchyně a jídelna, pod administrativní částí skladovací prostory. Nechybí tělocvična se sociálním zázemím, venku sportoviště...

Jako bonus tu budou prostory pro pobočku říčanské základní umělecké školy. Čtyři třídy pro výuku hry na hudební nástroje, výtvarný ateliér, baletní sál. S ředitelkou ZUŠ už jsou předběžně domluveni.

„Návrh počítá také s domem s šesti bytovými jednotkami pro učitele. Ten zatím stavět nemůžeme. Náklady na něj nejsou v dotaci zahrnuty a my už na ně mít nedáme. Možná časem.“

Na cestě k realitě

Plány vypadají úžasně, ale než bude škola stát, ještě všechny čeká spousta práce.

„Všechny čtyři obce na tom pracují společně,“ podotýká Josef Řehák. „Scházíme se podle potřeby, třeba i dvakrát za měsíc. Probíráme, co je právě na programu, kdo co může obstarat a zařídit. Územní rozhodnutí máme, ale pořád čekáme na stavební povolení od stavebního úřadu v Říčanech. Středočeský kraj nám připravuje povolení na odbočovací kruh ze silnice I. třídy. Postupujeme krok za krokem.“

Málokdy jdou věci tak rychle, jak by bylo v ideálním případě třeba. Čas někdy hraje proti záměrům. Co když volby vymění osazenstvo radnice a s ním i stanovisko?

„Snad to nezakřiknu. Svazkové obce už prošly volbami dvakrát, ve Stíhlčích a ve

Svojeticích se starostové vyměnili a pořád se shodneme. Vztah ke škole se nemění. Menší problémy se objeví vždycky, ale nikdy nevedly k tomu, že by chtěl někdo další ze svazku odejít. Školu potřebujeme všichni a jinak ji nepostavíme.“

Chtě nechtě jsem se musela zeptat na finance.

„Od kraje jsme dostali 2,5 milionu za včasnou projektovou přípravu. Dodnes jsme utratili nějakých 21 milionů. A ještě se nekoplo. Doufám, že teď už budeme postupovat rychleji. Rádi bychom výuku v nové škole zahájili 1. září 2025.“

S výjimkou peněz od kraje si zatím všechno financujeme sami. Ministerstvo školství loni vyhlásilo dotační program na výstavbu šesti konkrétních škol, my

Ilustrace Lošbates

jsme jednou z nich. Původně v něm bylo 800 000 korun na žáka, pak byla částka navýšena 1 100 000 korun. Ale jsou to jenom uznatelné náklady. Dotace pro školu s 540 žáky je 590 milionů uznatelných nákladů, ale dotace je pokryje jenom 85 %, 15 % je spoluúcast. A ta není malá. Doufáme, že se nám podaří získat nějaké peníze ze Státního fondu životního prostředí a zbytek uvidíme.“

První demografická studie byla vypracovaná v roce 2016, ještě dřív, než byl svazek založen. Druhá vznikla loni, aby mohla být

přiložena k žádosti o dotaci z ministerstva školství.

„Všechny obce kolem se rozrůstají. V roce 2017 měly všechny čtyři svazkové obce dohromady zhruba nějakých 2800 obyvatel, teď jich máme asi 3500. V roce 2035 by nás mělo být kolem 4000 a v roce 2050 něco přes 5000.“

Co byste poradil obcím, které jsou v podobné situaci, v jaké jste byli na začátku vy?

„Začít se musí vzájemnou dohodou, to je základ všeho. Protože pokud si obce nepomůžou samy, nikdo to za ně neudělá. S tím musejí počítat. My jsme vlastně začali školu budovat v roce 2017 – bez výhledu, že bychom něco dostali. Prostě je třeba začít se starat, dotáhnout projekt minimálně do stavebního povolení a pak se uvidí.“

A čeho by se měly obce vyvarovat?

„Úmyslu založit svazek jenom kvůli tomu, že dostanou 85 % dotace. To nemůže svazek přežít. Musejí také počítat s tím, že školu nepostaví během jednoho funkčního období, že se tím pádem může leccos změnit. My se za všech okolností snažíme o konsenzus. Ve stanovách máme, že se hlasuje prostou většinou, nikoli podle počtu obyvatel. Každá obec má jeden hlas. Vždycky musíme najít shodu, která bude vyhovovat všem.“

Starosti trvají

Protože Mukařov louňovické děti od roku 2020 nepřijímá, začal se Josef Řehák pít, která z okolních škol by byla ochotná a schopná zdejší prvňáčky přijmout.

„Oslovili jsme obce od Štěrbohol až po Uhlířské Janovice, což je nějakých 50 kilometrů, a taky od Nehvizd až po Kostelec u Křížků, to je 30–35 kilometrů. Oslovených škol bylo odhadem asi 50. Někde by mohli umístit pět dětí, jinde deset. To bohužel nestačilo. Nakonec jsme se dohodli se Stříbrnou Skalicí, což je asi 20 kilometrů. Naštěstí tam jede linkový autobus. Pomohli nám ještě pro tento a následující školní rok, ale pro rok 2024–2025 už nemáme děti kam umístit. Snažíme se to urychleně řešit již teď, ale ještě není nic rozhodnuto.“

Ilustrace Lošbates